

УДК 347.73

Ольга Петрівна ГЕТЬМАНЕЦЬ,

доктор юридичних наук, професор,

*завідувач кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4826-5799>

ФІНАНСОВЕ ПРАВО В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ

Фінансове право, як наука має потужний потенціал розвитку та впливу на суспільні відносини, оскільки сприяє формуванню законодавства, яке регламентує сучасну фінансову систему держави, нові міжбюджетні, податкові, грошові та інші відносини. Отже, фінансово-правова наука вивчає фінансово-правові категорії, розвиває їх та сприяє удосконаленню фінансово-правових норм, спрямовує розвиток фінансового законодавства на удосконалення правового регулювання фінансової діяльності держави, органів місцевого самоврядування та всіх публічних утворень. Цілком слушним є висновок відомого фахівця фінансового права, академіка Л.К. Воронової, яка писала: «...якщо фінансове право як галузь права матеріалізується у фінансово-правових принципах, нормах, методах, то наука фінансового права матеріалізується в монографіях, статтях, навчальних посібниках, підручниках з фінансового права» [1, с. 58].

В останні роки бурхливо йде процес обговорення нової концепції правничої освіти, пропонується переглянути зміст юридичних дисциплін, дискутується необхідність надання правової освіти поліцейським, уточняється форми її надання та зміст навчальних планів і програм. Враховуючи бурхливий розвиток фінансово-правих інститутів, зокрема – нової бюджетної системи, податкової системи, створення нових органів фінансового контролю та поширення і трансформацію фінансової злочинності питання оновлення системи фінансового права набуває вкрай актуального значення.

Традиційним при вивченні фінансового права є розгляд фінансової системи, яка складається з різних грошових фондів і є предметом правового регулювання, але склад фінансової системи визначається по-різному. В Харківському національному університеті внутрішніх справ накопичене досвід викладання фінансово-правових дисциплін. При всій різноманітності підходів до визначення складу фінансової системи країни і дискусійної суті цього питання, обов'язковим при вивченні фінансового права є такі правові інститути, як фінансовий контроль, фінансова відповідальність, бюджетні порушення та злочини. Враховуючи бурхливий розвиток фінансів об'єднаних територіальних громад в сучасній Україні, особливого значення набувають питання доцільності та законності використання державних та місцевих фінансових ресурсів.

Розвиток науки фінансового права пов'язано з розвитком суспільних відносин, виникаючих у процесі формування, розподілу, використання публічних фондів і контролю за цими процесами з метою забезпечення потреб суспільства та держави. У процесі фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування постійно виникають нові суспільні відносини, які пов'язані з розвитком сучасного матеріального виробництва, ринкових умов господарювання та міжнародних зв'язків. Цілком слушним є висновок одного із фундаторів фінансового права С. І. Іловайського щодо науки фінансового права «...це - наука, яка відповідає на питання, яким є фінансове господарство держави в дійсності» [2, с. 2]. З цих позицій наука фінансового права вивчає та систематизує знання про дану галузь права та відображає зміни у суспільних відносинах, що складають об'єкт пізнання, надає знань та вмінь систематизувати фінансово-правові категорії, оцінювати фінансово-бюджетні операції, аналізувати сучасні обставини розвитку фінансових, податкових, інвестиційних, валютних тощо відносин та надавати правову оцінку.

Система фінансового права, як навчальної дисципліни, складається з таких типових складових, як бюджетне, податкове, банківське право, по-новому вивчаються такі правові інститути, як «валютне право», «правові основи грошового обігу», «фінансово-правове регулювання ринку цінних паперів» тощо. Зміни стосуються не тільки складових у так званих «традиційних» ланках, а і появ нових, раніше не врахованих, але вже існуючих і потребуючих правового регулювання відносин у фінансовій діяльності держави та органів місцевого самоврядування. З врахуванням сучасних особливостей розвитку грошового обігу потребує більш змістовного вивчення сучасне явище - електронні гроші. Питанням сутності та призначення цифрових активів, як фундаментального економіко-правового феномену, поява та використання якого стали можливими завдяки розвитку технології розподіленого реєстру (блокчейну) у відповідь на глобальну цифровізацію соціально-економічної системи [3].

Важливе значення в системі складових фінансово-правової науки мають відносини з державного соціального страхування, зокрема медичного, що зумовлює вивчення не тільки відносин з страхового публічного права, а і правового регулювання державного медичного страхування. Потребує більш змістовного дослідження правовий інститут – бюджетний контроль, оскільки Бюджетний кодекс України містить Розділ 5 «Контроль за дотриманням бюджетного законодавства та відповідальність за порушення бюджетного законодавства». На розробки нової підгалузі фінансового права – фінансово-контрольне право наполягає відомий вчений Л.А. Савченко [4]. В дисертаційній роботі А.Й. Іванського визначається, що фінансово-правова відповідальність покликана забезпечити своєчасне і повне нахождение податків та зборів до бюджету, раціональне витрачання бюджетних коштів і стабільність фінансової системи України, що обумовлює новий аспект актуальності проблем фінансово-правової відповідальності [5, с. 4]. Приклади оновлення фінансових правовідносин и практики використання фінансів можливо продовжити. Вони свідчать про виникнення нових фінансово-правових інститутів і оновлення сутності існуючих. Ці зміни вказують на необхідність оновлення змісту та структури фінансово-правової науки, яка повинна складати систему ланок, що спираються на сучасну фінансову систему країни і відображатися у навчальних планах та програмах юридичної освіти. Доцільно враховуючи сучасні тенденції розвитку фінансів створити на базі освіти «право» спеціалізацію – правові основи боротьби з економічною злочинністю і готувати сучасних фінансових поліцейських.

Висновок. На сьогодні існує гостра потреба дослідження сучасних фінансово-правових методів та засобів, якими держава, органи місцевого самоврядування, об'єднанні територіальні громади, суб'єкти господарювання мобілізують кошти та витрачають їх для фінансування потреб громадян. Проблеми правового статусу суб'єктів

фінансових правовідносин, особливостей владних повноважень публічних органів влади, серед яких нові державні фінансові установи, а також суди и їх взаємовідносини з підвладними суб'єктами, до яких в сучасних умовах належать громадяни, фізичні особи-підприємці, громадські установи, інші, також складають предмет науки фінансового права. Поширення та ускладнення фінансової злочинності вимагає відповідних правових знань і професійних фінансових поліцейських.

Викладання фінансового права, як учбового матеріалу повинно спиратися на логічна і послідовно побудовану сучасну систему фінансово-правових знань, які дають повне та об'ємне уявлення про фінансове право, сприятиме формуванню професійного мислення та практичної діяльності майбутніх поліцейських, як, освічених правознавців.

Список бібліографічних посилань

1. Воронова Л. К. Фінансове право України : підручник. Київ : Прецедент ; Моя книга, 2006. 448 с.
2. Иловайский С. И. Учебник финансового права. Одесса, 1895. 334 с.
3. Кудь А., Кучерявенко М., Смичок Є. Цифрові активи та їх правове регулювання у світі розвитку технології блокчейн : монографія. Харків : Право, 2019. 216 с.
4. Савченко Л. А. Фінансово-контрольне право: становлення і розвиток : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 400 с.
5. Іванський А. Й. Фінансово-правова відповідальність: теоретичний аналіз : монографія. Одеса : Юрид. літ., 2008. 504 с.

Одержано 31.01.2021